

Eesti Loodusteaduste olümpiaadi eksperimentaalvoor 2010

Sissejuhatus

Nii kaua, kui Kalju Kivimägi ennast mäletab, on teda huvitanud kõik see, mida sisaldab Eesti maapõu. Et Kivimägede elamu asetses õnnekombel otse Põhja-Eesti klindi kohal, siis oli väikese Kalju lemmikajaviiteks ronida paejärsakust alla ning uidata selle jalamil, samuti veidi kaugemal mererannal, eesmärgiga leida ilusaid või muidu huvitavaid kive. Ta kasutas ka kõiki võimalusi, et külastada neid paiku Eestis, kus asusid teistsuguste sette- ja moondekivimite leiukohad. Eriti paelusid teda sellised kivikamakad, millest ta leidis imelike iidsete loomade ja taimede jäljendeid – tänapäeval selliseid loomi ja taimi küll enam ei leidu, teadis poiss raamatutest loetu põhjal. Tema kivikollektsiooni aareteks olid imelikud hiidkakandi moodi elukad, kes osutusid trilobiitideks, samuti õrnad pitsilised sammalloomad, üpris tänapäevase ilmega teokojad ja mitmekesise välimusega korallid. Poisi jaoks tundus saladuslik, kuidas kõik need organismid kivi sisse olid sattunud – isegi pärast kivististe tekkeviisiga tutvumist. Aastate vältel kogus Kalju enda kodupaigast ja mujalt Eestist hiiglasliku kivikollektsiooni, ajades oma mullase ja rohkesti ruumi nõudva hobiga sageli meeletehetele ema, kes soovis poisi tuba koristada.

Viimaks, kui Kalju oli parajasti taastumas paepangalt kukkudes saadud rangluumurrust ning kivikastid ähvardasid juba tõkestada tee voodi ja kirjutuslauani, sai Kalju vanematel olukorrast villand. Üksmeelselt leiti, et poisil oleks aeg leida endale mõni praktilisem ja vähem tülikas hobi. Ühel hommikul, kui Kalju oli kooli läinud, rändasid kastid isa jõupingutuste tulemusena tolmu- ja hämarale pööningule. Kuna nendega tegelemine oli seal õige tülikas, siis ajapikku Kalju aktiivne huvi kivide vastu kahanes. Ülikoolis õppis ta ärimehesest isa tungival soovitusel majandust ja pärast diplomi omandamist asus juhtima ettevõtet, mis tegeles ehitusmaterjalide tootmise ja hulgimüügiga.

Nii möödusid tõised aastad, äri laienes ja Kalju pangaarve kasvas jõudsalt. Tema firma Maarjamaa Kodu oli saanud tuntuks kui ettevõtte, mis kasutab vaid Eestist pärit toormaterjali. Kalju tavatses äripartneritele ja klientidele uhkusega rõhutada, et Eesti mets ja maapõu suudavad pakkuda kõike, mida ühe moodsa, mugava ja energiatõhusa maja püstitamiseks ja käigushoidmiseks tarvis läheb. Mitmed Maarjamaa Kodu tütarfirmad olid asunud kaevandama Eestis seni vähetuntud maavarasid, mida emafirma oma toodangu valmistamiseks kasutas. Nii oli Kalju ettevõtjate ringkonnas ja ka rahva seas saavutanud tõelise Eesti patrioodi maine.

Aastaid tagasi oli mees kolinud pealinna, kus ta elas kaasaegse kõrghoone katusekorrusel asuvas luksuskorteris. Viimaks leidis keskea künnisele jõudnud Kalju, et käes on aeg mõelda pere loomisele. Ta oli armunud Helgi Räni nime kandvasse võluvasse kolleegi, ja kuna tunded olid vastastikused, siis asutigi pulmaplaane pidama. „Aga esmalt“, leidis Kalju, „on tarvis ehitada meile päris oma maja. Ja mitte keset linnakära, vaid sellest veidi eemale“, mõlgutas

mees mõtteid. „Miks mitte mu vanematekodu lähistele paekaldale, kust avaneks kaunis merevaade! Igatahes, meie kodu peab tulema eriline, põnev, niisugune, mis peegeldab meid ja meie huvisid. Sellest peab saama külalislahke maja, selline, kus kõigil on tore ja huvitav, nii et nad tahavad ikka ja jälle tagasi tulla!“ Otsekohe oli talle selge, et hoone peab saama rajatud vaid kodumaistest materjalidest – olgu need siis looduslikud või Kalju firmas valmistatud. Kindlasti tuleb tähelepanu pöörata ka energiatõhususele – ühelt poolt küttearvete vähendamise ja kasutusmugavuse huvides, teisest küljest ka selleks, et teistele eeskujuks olla.

Ühel päeval vanematekodu külastades sattus Kalju pööningule, kust avastas heldimusega enda vanad kivikastid. Ta tassis need alla ja veetis mitmeid tunde lapsepõlvemälestuste keskel, oma kunagisi aardeid üle vaadates ja nende saamislugu meenutades. Järsku turgatas Kaljule pähe geniaalne idee: miks mitte pühendada oma uus kodu Eestis leiduvatele huvitavatele kivimitele ja kivististele! „Vaevalt, et keegi on seda kusagil varem teinud!“ mõtles mees õhinal. „Aga mida küll arvab sellest Helgi?“ Otsekohe helistas mees kallimale, et oma mõtet jagada.

Kalju rõõmsaks üllatuseks ilmutas Helgi plaani suhtes siirast vaimustust: selgus, et temagi oli plikapõlves kivisid kogunud. Lisaks sellele olid teda huvitanud mitmesugused puhtad mineraalid, samuti anorgaaniline keemia – sarnaselt Kaljule oli Helgi enda hobiga samuti vanemaid ahastuse äärel ajanud, muutes ülikooli keemiahoones töötava lahkeloomulise tädi kaasabil oma toa järk-järgult millekski keemialabori sarnaseks. Lõpuks vedesid kõikjal majas topsid ja purgid mitmesuguste saladuslike ainetega, aegajalt kostus Helgi toast plahvatusi ja ukse alt immitses kirbet tossu. Tema vanematele selline olukord mõistagi ei meeldinud, nad soovinuks, et nende ainus tütar leiaks endale ohutumaid ja naiselikumaid hobisid. Pärast üht eriti ärevat, kõrbenud kardinatega päädinud vahejuhtumit olid vanemad teda internaatkooli saatmise ähvardusel sundinud keemialaborit likvideerima. Et Helgi ei nõustunud oma varanduse äraviskamisega, siis rändas see kastides keldrisse. Nii oli Helgilgi tulnud oma lapsepõlvhobist loobuda, ülikooli lõpetas ta hoopis ärijuhina, suundudes seejärel tööle Kalju firmasse.

Ühel ilusal päeval said Helgi ja Kalju kokku viimase uhkes katusekorteris, et maha pidada arutelu tulevase kodu ehitamise ja sisustamise üle. Kumbki oli ideede sütitamiseks kaasa toonud kastid oma lapsepõlveaaretega. Tolmuseid ja hallituselõhnlisi kaste lõbusa itsitamise saatel lifti tassides oli muidu laitmatult elegantne paar saanud nii mõnegi jahmunud pilgu osaliseks.

Kalju korteris veedeti mitmeid toredaid tunde teineteisele lapsepõlvemälestusi vestes, kummagi „aardekaste“ üle vaadates ja sorteerides ning plaani pidades, kuidas ühist unistuste kodu tõelisuseks muuta, alates ehitusmaterjalide valikust ja lõpetades sisedisainiga. Kõige selle juures kerkis esile ka terve rida probleeme. Nende lahendamiseks otsustasid nad appi paluda noorte loodusteaduste asjatundjate töögrupi, kes koguneb Tartu Ülikooli CHEMICUM-is 25. septembril 2010.